

Moodustamissetpanek

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas ministeeriumi hallatava riigiasutuse
Maaelu Infotehnoloogia Keskus moodustamiseks

Ühendades IT abil Eestimaad

Sisukord

Sisukokkuvõte.....	3
I. MITKi moodustamise põhjendused.....	4
IT konsolideerimise senine praktika	4
Ümberkorraldatavate asutuste IT hetkeseis ja probleemkohad	6
Konsolideerimisest ja asutuse moodustamisest saadavad eelised ja kasu	8
II Andmed personali kohta.....	17
IT-asutus organisatsioonina	11
MITK toimetumudel	12
Ühendamise etapid.....	16
Asutuse struktuur ja koosseis.....	17
III. MITKi moodustamise majanduslikud kaalutlused	18
IV. MITKi moodustamisest tingitud muudatused õigusaktides	20

Sisukokkuvõte

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile (edaspidi ka REM või ministeerium) ja tema valitsemisala asutustele pakub infotehnoloogia (edaspidi ka IT) teenuseid kaks IT-teenuste pakkujat. Maaelu Teadmuskeskusele, Põllumajandus- ja Toiduametile ning Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskusele pakub IT-teenuseid REMi infotehnoloogia osakond (edaspidi IT osakond), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi PRIA) pakub IT-teenuseid tema IT osakond. Lisaks viiakse läbi ministeeriumi ja allasutuste sisuosakondade poolt erinevaid infotehnoloogiaga seotud hankeid. Hetkeolukord ei ole jätkusuutlik ning järgides riigihalduse arengusuundi vajavad ministeeriumi IT valdkonna tugiteenused strateegilist korrastamist. Teiste ministeeriumide eeskujul neid ühte asutusse, kui valdkondlikku IT kompetentsikeskusesse, konsolideerides ja neis ühtseid juhtimis põhimõtteid rakendades on võimalik saavutada riigivalitsemist paremini toetavaid IT arendusi kulutõhusamalt, kvaliteetsemalt ning jätkusuutlikumalt. Arvestades suunda riigi tugiteenuste jätkuvale tsentraliseerimisele on tegemist ka IT valdkonna tugiteenuste võimaliku tsentraliseerimise ettevalmistamiseks vajaliku tegevusega, et IT valdkonna tugiteenuste pakkumine oleks riigi erinevates tegevusvaldkondades korraldatud sarnaselt ning selle juhtimine ja kuluarvestus oleks paremini võrreldavad.

Käesoleva dokumendi eesmärk on teha regionaal- ja põllumajandusministrile Vabariigi Valitsuse 8. oktoobri 1996. a määrusega nr 244 „Valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste moodustamise ja ümberkorraldamise ning nende tegevuse lõpetamise korra kinnitamine“ kinnitatud korra punkti 10 alapunkti 1 alusel ja arvestades regionaalministri 4. juuli 2024. a käskkirjaga nr 207 „Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskuse moodustamise juhtrühm“ moodustatud juhtrühma töö tulemusena valminud põhjendusi ettepanek korraldada ministeeriumi IT osakond ja PRIA IT osakond ümber nii, et need eraldatakse ministeeriumist ja PRIAst ning nende baasil moodustatakse ministeeriumi hallatav riigiasutus nimega Maaelu Infotehnoloogia Keskus (edaspidi MITK), kes hakkab edaspidi pakkuma IT-teenuseid nii ministeeriumile kui ka kõigile ministeeriumi valitsemisala asutustele.

I. MITKi moodustamise põhjendused

IT konsolideerimise senine praktika

Eestis algas IT valdkonna konsolideerimine vahetult pärast Euroopa Liiduga (edaspidi EL) liitumist. Ajal, kui oli võimalik saada suuremat rahastust infotehnoloogia arendamisele EL ühtekuuluvusfondidest, suurenes avaliku sektori teenustes infotehnoloogiliste vahendite abil pakutavate teenuste osakaal ning IT teenuste loomisega seotud ametikohtade arv. Läbi aastate on IT roll asutuste põhieesmärkide saavutamisel kasvanud hüppeliselt. IT administreerimise kvaliteet mõjutab oluliselt põhieesmärkide saavutamist ja kogu avaliku sektori arengut, mistõttu IT administreerimisel tuleb suuremat tähelepanu pöörata asutuste tegelikele äri vajadustele, tagada asutuste ja nende klientide kiire, paindlik ja efektiivne teenindamine. Tehnoloogilise mitmekesisusega terviküsteemi keerukus ajas kasvab ning selle korrastamine muutub ajas kumulatiivselt kallimaks. Nõudlus serveri baastaristu mahtude järele kasvab Siseministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse hinnangul ca 20% aastas ning keskvalitsuse asutustes on igal aastal infotehnoloogia kogukulu suurenenud 10–20% võrra aastas.¹ Tagamaks infotehnoloogiale seatud eesmärkide täitmist suurenevas tehnoloogilises võrgustikus, on mitmed riigid, sh Eesti, pidanud vajalikuks läbi viia järgmisi reforme:

- IT protsesside tsentraliseerimist, mis hõlmab infosüsteemide haldust ja arendustegevust, andmete töötlemist jms;
- IT-teenuste standardiseerimist, konkreetsema spetsialiseerumise võimaldamise ja ühtlustatud funktsioonide kaudu, eesmärgiga saavutada mastaabiefekt ja efektiivsuse tõus;
- funktsioonisiiret, kus IT kui tugiteenus viiakse ministeeriumi või selle allasutuse põhitegevuse juurest ära ning selle eest vastutab eraldiseisev ministeeriumi poolt hallatav riigiasutus.

Eestis on viidud läbi IT-teenuste konsolideerimised peaaegu kõikide teiste ministeeriumite haldusalades ning peamiselt funktsioonisiirde põhimõttel:

- 2006. aastal moodustas Justiitsministeerium Registrikeskuse ja Justiitsministeeriumi infosüsteemide talituse baasil valitsusasutuse poolt hallatava riigiasutuse ehk Justiitsministeeriumi Registrate ja Infosüsteemide Keskuse (RIK).
- 2008. aastal moodustati Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskus (SMIT), mis koondas kogu Siseministeeriumi valitsemisala IT organisatsiooni ühe hallatava riigiasutuse juhtimise alla.
- 2011. aastal moodustati Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (RMIT).
- 2013. aastal moodustati konsolideeritud IT-keskus Keskkonnaministeeriumi valitsemisalasse (KEMIT).

¹ PwC (PricewaterhouseCoopers Advisors). 2019. Riigi IKT baasteenuste konsolideerimise analüüsi eksperthinnang ja nõustamine. Koostatud vastavalt Rahandusministeeriumi ja PwC vahel sõlmitud lepingule, 21. oktoober 2019.

- 2017. aastal loodi Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK).
- Välisministeeriumi IT valdkond on konsolideeritud Välisministeeriumi IT osakonda.
- Kaitseministeeriumi valitsemisalas tagab IT-teenused Küberväejuhatuse.
- Haridus- ja Teadusministeerium on oma IT koondanud ministeeriumi tehnoloogia juhtimise osakonda.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Kultuurituriministeerium kasutavad IT-teenuste haldamisel segamudelit, kus teenuseid võetakse erinevatest IT majadest - Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskusest (edaspidi RIT) töökoha ja majutusteenust, KEMITist ja RMITist tarkvaratoodete arendusteenust.

Selliste IT-keskuste loomine on võimaldanud ministeeriumide haldusalas koondada IT-arenduse ja haldamisega seotud tegevused, ühtlustada ja standardiseerida pakutavaid IT-teenuseid ning vähendada asutuste koormust. IT-organisatsioonide ühendamise Eesti avalikus sektoris on viimase aastakümne jooksul pakkunud huvi erinevatele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele. Nii mõnedki riigid on konsolideerinud kogu avaliku sektori IT riigiülesele. Näiteks Saksamaal on loonud programmi *Digitale Verwaltung 2020*, mille eesmärk on muuta avalikud teenused digitaalseteks ja optimeerida valitsuse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) infrastruktuur. Põhja-Iirimaa, Ühendriikides, Taanis ja mujal riikides on keskne digiteenuste osakond, mis pakub tugiteenuseid kõikidele valitsusasutustele.

Euroopa Komisjon on korduvalt rõhutanud vajadust IT valdkonna korrastamise ja ühtlustamise järele². See viitab asjaolule, et Euroopa Liit on väga selgelt defineerinud vajaduse IT valdkonna konsolideerimiseks mõistlikus ulatuses.

Üldlevinud põhimõte on, et IKT valdkonna tähtsuse ja keerukuse kasv eeldab jõudude koondamist, kus koos tegutsedes on võimalik väljakutsetega paremini ning efektiivsemalt hakkama saada. Enamuse ühinemisenäidete puhul on varem ühe ministeeriumi valitsemisalas asuvates erinevates asutustes tegutsenud IT üksuste ühendamine olnud reeglina tingitud soovist saavutada suuremat tõhusust. Tõhusus seisneb eelkõige optimaalsete kuludega võimalikult hea kvaliteediga teenuste pakkumises. Määravaks saab IT valdkonna korrastatuse aste enne konsolideerimist.

² Brüssel 16.12.2010 KOM(2010), Euroopa avalike teenuste koosvõime alused; Brüssel 15.12.2010 KOM(2010), Euroopa e-valitsuse tegevuskava 2011–2015 IKT-lahendused aruka, jätkusuutliku ja innovaatilise valitsemise edendamiseks jne.

Ümberkorraldatavate asutuste IT hetkeseis ja probleemkohad

PRIA loodi valitsusasutusena 2000. aastal. PRIA ülesanneteks on riiklike toetuste, Euroopa Liidu põllumajanduse ja maaelu arengu toetuste, Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi toetuste ning turukorralduslike toetuste andmise korraldamine ja ka seadusega ettenähtud põllumajandusega seotud riiklike registrite ja muude andmekogude pidamine, nende andmete töötlemine ja analüüsimine³. Kuigi ameti nimest võiks eeldada, et tegemist on kõigi põllumajanduse andmekogude pidajaga, siis tegelikkuses see nii ei ole. Näiteks Põllumajandus- ja Toiduameti põhimääruse⁴ § 6 punktis 5 on ameti ühe ülesandena nimetatud tegutsemine mitmete registrite vastutava ja volitatud töötlejana. REMi põhimääruse⁵ kohaselt on tema infotehnoloogia osakonna põhiülesanne korraldada ministeeriumis ja tema valitsemisalas olevas valitsusasutuses ning ministeeriumi hallatavas riigiasutuses, kelle infosüsteem on liidetud ministeeriumi infosüsteemiga, infosüsteemide arendamist ja haldamist, majutamist ja hooldust ning arvutiabi osutamist ja pakutavate teenuste nõuete väljatöötamist ning rakendamist.

REMi valitsemisala infotehnoloogiavaldkonda on püütud viimase kümne aasta jooksul keskselt koordineerida, kuid tegevus ei ole olnud süsteemne. Selle tulemusena on jagunenud IT-teenuste pakkumine REMi valitsemisalale mitme osapoole vahel:

- 2015. aastal konsolideeriti Põllumajandus- ja Toiduameti IT REMi juhtimise alla.
- 2023. aastal liikus REMi alla ühistranspordi infosüsteemide valdkond.
- PRIA arendab ja haldab infosüsteeme ning pakub taristu ja kasutajatoe teenust organisatsioonisiselt.
- Enamik asutuste kodu- ja teemalehtedest arendatakse läbi mitmete hankelepingute ja tellitakse haldusala asutuste erinevate osakondade poolt.

REMi ja PRIA IT osakondades töötas 2024. aasta juulis kokku ca 80 inimest. Teadaolevalt teistel ministeeriumi valitsemisala asutustel oma koosseisus IT teenuste pakkumisega seotud ametikohti ei ole.

Valitsemisalas IT valdkonna töökorraldus vajab korrastamist. Formaalsed ülesanded ei ole teatud ulatuses kooskõlas tegelikkusega, vastutused ja volitused on ebaselged ning IT ressurss kvaliteetse teenuse tagamiseks ebapiisav.

Ehkki ministeeriumi valitsemisala asutuste⁶ põhiülesanded on erinevad, on suurimateks ühisteks valdkondadeks maakasutus, taime- ja loomakasvatus, maaelu, kalandus. Asutustele kehtivad samad REMi valitsemisala strateegilised alusdokumendid ning paljuski kattuvad infotehnoloogilised vajadused, mille abil avalikke teenuseid pakkuda. Asutuste ülesannete täitmise efektiivsus sõltub olulisel määral selle asutuse infotehnoloogia toe ja arenduse kvaliteedist ning IT-teenuste pakkumise võimekusest. Sama strateegia elluviimiseks erinevate

³ Põllumajandusministri 21.07.2000 määrus nr 52 „Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti põhimäärus“ § 1

⁴ Maaeluministri 18.08.2020 määrus nr 57 „Põllumajandus- ja Toiduameti põhimäärus“

⁵ Vabariigi Valitsuse 22.06.2023 määrus nr 64 „Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põhimäärus“

⁶ METK, LABRIS, PTA, PRIA, REM.

IT osakondade teenuse kasutamine tähendab täna tööde dubleerimist, riskkasutuse võimekuse vähesust ning teenuste lõppkasutajatele ja klientidele tervikuna ebaselgemat korraldust, mis kokkuvõttes tähendab ebakvaliteetsemat teenushaldust.

IT arendus ja haldus on üks tervik ning olukorras, kus äritegevuse protsessid sellises mahus valitsemisala asutuste vahel kattuvad, ei ole pikaajaliselt võimalik terviku toimimine erineva protsessiloogikaga. Täna on ministeeriumi valitsemisalas IT teenuste kvaliteet kõikum nii asutuste kui ka teenuste lõikes. Selle tulemusena ei ole pakutavate IT teenustega rahul ei kliendid ega asutuste juhid. Konsolideerimine võimaldab ühtset infotehnoloogilist vaadet ministeeriumi strateegiliste eesmärkide elluviimisele ning võimalust pakkuda kodanikele ühtsemat ja personaalsemat teenust.

REMi valitsemisalas ei ole olnud võimalik nii REMis kui ka PRIAs piisaval määral tagada tehnilist varustuskindlust. Viimastel aastatel esinenud IT süsteemide töö katkestused on näidanud, et asutustel on võimalik vaid lühiajaliselt oma ülesannete täitmist jätkata tehnoloogiat asendavate tegevuste (nn pabermenetlused) abil. Kogu informatsioon, mida asutused töötlevad, paikneb elektroonilistes andmebaasides ja ei ole dubleeritud paber kandjal. Infotehnoloogidelt eeldatakse nende süsteemide kõrget käideldavust (*high availability*) ja terviklust, rääkimata konfidentsiaalsuse tagamisest.

Hetkel ollakse olukorras, kus olemasolevate ressurssidega on võimalik kriitilisi teenuseid üleval hoida ja arendada, kuid puudub raha, tööjõud ja osaliselt ka kompetents viia ellu IKT valdkonna arengut, parendada tarkvaraarenduse toimeprotsesside kvaliteeti, võtta kasutusele innovaatilisi lahendusi ning seeläbi aidata edukamalt kaasa riigi ja ministeeriumi valitsemisala asutuste efektiivsemale toimimisele. Digiriigi arengukava 2030⁷ eesmärk: „Iga uus arendus peaks olema ehitatud pilvekõlblikuna ja iga vanem digiteenus on viidud üle pilvetaristule, kui see pole infoturbe vaates vastunäidustatud“ on REMi valitsemisala jaoks paljuski kättesaamatu. Jätkates sellistes tingimustes suureneb REMi valitsemisala IKT mahajäämus võrreldes teiste ministeeriumite valitsemisalade IKT tasemega veelgi.

Ressursipuuduse tõttu on ka IT tööprotsessid optimeeritud tehniliste lahenduste abil miinimumtasemele, mis tähendab, et suuremate probleemide tekkimise korral jääb töö seisma – asendavad tegevused ja ajutised lahendused puuduvad enamikes tööliinides. Käideldavuse osas on IT osakonnad suutelised tagama teenuste toimimise üksnes tööpäeviti kella 9:00 – 17:00. Tööaja välisel ajal lahendatakse kriitilisi sündmusi ületundidest ning töötajate missioonitundest. 2024. aastal ei ole selline IT teenuse kättesaadavuse tase kvaliteetse IT teenuse näitajaks. Tänapäevaks on kujunenud olukord, kus mõne kriitilise IT riski realiseerumisel on valitsemisala asutuste töö suures osas halvatud mitmeteks nädalateks kui mitte kuudeks. Alarahastusest tulenevad suure mõjuga riskid on järk-järgult süvenenud ja tõenäosus nende realiseerumiseks on suur.

Kohalik põllumajandus- ja toidutootmine on igapäevase toidujulgeoleku kindlustajana Eesti jaoks strateegiliselt tähtis majandusharu⁸. Toidu ja vee kättesaadavus on riigi toimepidevuse

⁷ Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. 2021. Eesti digiühiskond 2030. Valdkonna arengukava.

⁸ Värnik, R, Pöder, A jt. 2022. Programmi RITA tegevuse projekti „Varustuskindluse tagamine toidu, esmatarbekaupade, isikukaitsevahendite ja vee tarneahelas Eestis“. Lõpparuanne. Eesti Maaülikool.

alustalaks ka riigikaitse arengukava kohaselt.⁹ Eesti põllumajandus- ja toidutootmist tuleb senisest märksa tõhusamalt nii tavapärase riskide kui erakordsete kriiside eest kaitsta¹⁰. REMi valitsemisalas on mitmed andmekogud, mille andmestik on otseseks aluseks riigi toidujulgeoleku tagamisele.

Igasugune katkestus või segadus REMi valitsemisala IT valdkonnas võib tähendada toidu varustuskindluse kadu.

Senised tegevused

2023. aastal telliti PRIA poolt IKT toimetudeli analüüs CheckIT OÜ-lt¹¹. Analüüsis tehti ettepanek suurendada ärilist vaadet tehnoloogia arendamises, kutsuda kokku ja käivitada valitsemisala IKT nõukogu töö, luua valitsemisala strateegilisi eesmärke toetav IKT strateegia ja rakendusplaan, organisatsiooni plaan ja riskiplaan ning käivitada koostöö riigi IKT arendusiniitsiatiividega. 2024. aastal taaskäivitati valitsemisala ülene IT nõukogu. PRIA ja REM on võtnud tegevuskavva erinevate IT-ga seotud rollide täpsema sisustamise ja koolitamise¹², et suurendada ühtsust Eesti IT sektoriga.

17. juuli 2024. a toimus REMis töörühma koosolek¹³, kus arutati läbi valitsemisala jaoks kõige optimaalsem lahendus. Analüüsi tulemusena pakuti välja, et jätkusuutlikuks lahenduseks valitsemisala IT valdkonna korraldamisel oleks kõigi valitsemisala asutuste IT ülesannetega tegelevate struktuuriüksuste koondamine iseseisvaks hallatavaks riigiasutuseks. Otsustati alustada konsolideerimise tegevustega määratud projektijuhi eestvedamisel eesmärgiga formuleerida ettepanekud IT teenuste konsolideerimiseks ning vastava struktuuri loomiseks, et uus asutus saaks alustada tööd 2025. aasta 1. jaanuaril. Tõdeti, et isegi kui asutuse loomine nõuab kulutusi, on need kulutused võimalik katta ministereiumi ja selle valitsemisala asutuste ressursside ümberjagamise kaudu.

Konsolideerimisest ja asutuse moodustamisest saadavad eelised ja kasu

Eespool toodust lähtuvalt on selge, et REMi valitsemisala IT valdkonnas on vajalik läbi viia muutuseid. Selgelt on olemas teadmine ja eesmärk, et mida paremini kasutatakse riigi infosüsteemide võimalusi ja selles olevat teavet, seda paremad on valitsemisala asutuste pakutavad avalikud teenused. Valitsemisala asutuste IT ühtse juhtimise abil saab langetada efektiivsemaid otsuseid, milliste avalike teenuste arendamine ja millistes kanalites annaks ühiskonnale tervikuna suurimat kasu.¹⁴

⁹ Riigikantselei. 2021. Riigikaitse arengukava 2022-2031.

¹⁰ Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda. 12.11.2022. Toidujulgeolek. <https://epkk.ee/toidujulgeolek/>

¹¹ CheckIT OÜ. 28.08.2023. Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti IKT toimetudeli. Lõpparuanne.

¹² IT rollid on tööülesanded, mis võivad aga ei pruugi kattuda ametikohajuhendi järgse ametinimetusega. Näiteks tootomanik/-juht, ärianalüütik, äriarhitekt)

¹³ Roosbaum. K. 04.07.2024. REM-PRIA IT konsolideerimise esmane juhtrühm, koosoleku memo.

¹⁴ Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. 12.07.2023. Digiteenuste arendamine. <https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiteenused/digiteenuste-arendamine>

Erinevate osapoolte ootused IT-le on võimalik kokku võtta järgnevalt:

- **kliendisõbralik ja professionaalne teenindus.** Protsessidele kuuluva aja vähendamine, teenindamise kiirendamine ja kvaliteedi parendamine;
- **kulutõhusus** (*efficiency*) ehk samade kulude eest parema kvaliteediga teenused;
- **suurem koostöö** ning ühekordne õigete asjade tegemine (*effectiveness*);
- asutuste **võrdne ja ühetaoline kohtlemine** ja info liikuvus;
- **innovatsiooni** soodustamine;
- **asutuste põhiprotsesside igakülgne toetamine**;
- andmete töötlemisel kõrge **turvalisuse ja isikuandmete töötlemise nõuete tagamine.**

PRIA ja REM IT-osakondade ülesanded, töökorraldus ja tegevuspraktika on piisavalt sarnased. Seda nii ärilise andmestiku kui ka haldamist vajava taristu näol. PRIA ja REMi IT-osakondade ühendamisel tagatakse nende kohustuste ja ülesannete võimalikult igakülgne ja standardiseeritud täitmine. Konsolideerimise tulemusel mõjutatakse järgnevaid teemasid.

Teenindus

Tekib üks IT valdkonnas vastutust ja kohustusi omav partner. Vähendatakse dubleerimist, sest IT-teenuseid pakutakse ühest allikast ning ühtsetel standarditel. Erinevate valitsemisala asutuste kliendid on suures osas samad – maaelu, põllumajanduse ja kalanduse valdkonnaga seotud füüsilised ja juriidilised isikud. Klienditeeninduse korrastamise ja standardiseerimisega tõuseb esmase teenuse kvaliteet ning nõuetekohast isikuandmete töötlemist on võimalik tagada keskse teenusena. Ühtne kliendihaldus võimaldab saada laiemat klientide tagasisidet, mis omakorda on eelduseks paremaks analüüsiks ja efektiivsemaks muudatuste juhtimiseks. Terviklikumad alusandmed tagavad lisaks ka parema partnerluse ministriumile poliitikakujundamisel ja digitaalsete arenduste tellimisel. Teenused digitaliseeritakse ühtse põhimõttega keskkondadesse; seeläbi suureneb kasutajarahulolu ja väheneb ajakulu vajalike toimingute tegemisel. REM ja asutused saavad edukamalt ellu viia personaalse riigi kontseptsiooni.¹⁵

Lisaks suureneb ka valitsemisala asutuste töötajatele kasutajatoe pakkumise võimekus, sest kasutajatoe spetsialistid paiknevad füüsiliselt nii Lõuna- kui ka Põhja-Eestis, mis võimaldab olla kliendile lähemal ning lahendada kiiremini ja odavamalt füüsilist sekkumist vajavaid probleeme.

IT arendused

IT arenduste osas standardiseeritakse moodustatavas riigiasutuses valitsemisala IT arendusprotsessid, mis on otsene kulude kokkuhoid. Tekib ühtne vaade kõikidele ministriumi valitsemisala IT arendustele, mis võimaldab rohkem taaskasutada ning ühtlustada tehnilisi komponente, tagades arenduskulude kokkuhoiu ja efektiivsema juhtimise. Tekivad paremad võimalused suuremate ja keerukamate arenduste korraldamiseks. Tarkvaratoote omaniku jaoks lihtsustub IT arenduste pakkumine, kuna tellimuste nõuded on

¹⁵ Personaalne riik on avaliku ja erasektori koostöös kujundatud visioon, et muuta digitaalsed teenused inimese ja ettevõtja jaoks efektiivsemaks. Avaliku sektori keerukus viiakse taustale ja inimene saab oma toimingud aetud võimalikult lihtsalt ja siis, kui on vaja. Allikas: Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. 05.02.2024. Personaalne riik teemaleht <https://www.mk.mee/personaalneriik>

sarnased ja neid tehakse ühe kontaktpunkti kaudu. Senise mitme osapoolega seotud IT arenduste realiseerumine kiireneb ühe IT valdkonna riigiasutuse abil.

Personal

REMi ja PRIA IT-osakondade ühendamise ühte IT valdkonna riigiasutusse võimaldab laialdasemalt kasutada töötajate spetsialiseerumist ja omandatud parima praktika rakendamist. Oluliselt suureneb töötajate asendamise võimekus, mis tagab IT teenuse järjepideva kõrge kvaliteedi. Dupleerivate tegevuste konsolideerimisel vabanenud ressursi arvelt on võimalik katta ka need IT valdkonnad mehitades ametikohad, mida tänase tööjõuresursi juures ei ole võimalik täita.

Turvalisus

Ühinemise tulemusena paraneb tunduvalt ministeeriumi valitsemisala IT süsteemide turvalisus. Seda on võimalik saavutada IT turvakorralduse ühtlustamise, IT ühise kompetentsi ja tehniliste vahendite optimaalsema kasutamise teel. Ühtsete taristulahendustega tekitatakse väärtus- ja kuluefektiivsus.

Koostöö teiste asutuste ja riikidega

Konsolideeritud keskne IT valdkonna asutus on partnerina teistele asutustele nii Eestis kui ka teistes riikides oluliselt tõsiseltvõetavam ja suutlikum kui tänased erinevate asutuste eraldiseisvad IT-osakonnad. Samuti saaks ministeeriumi poolt hallatav keskne IT asutus rohkem kaasa rääkida riigi IT võrgustikus. Koostöö võrdse partnerina (ministeeriumi IT asutusena) teiste ministeeriumite IT asutustega võimaldab võtta ka REMi valitsemisalas kasutusele nendes kasutatavaid praktikaid, optimeerida nende eeskujul tööprotsesse ja riske.

Eestil kui piiratud ressurssidega väikesel riigil on hädavajalik efektiivselt töötav avalik sektor. Avaliku sektori efektiivsus tuleneb otseselt riigi infosüsteemidest, mis tagab riigiasutustele kiired menetlus- ja otsustusprotsessid ja võimaldab seeläbi efektiivse avaliku teenuse osutamist isikutele. Tänapäevase riigi IT valdkonna (?) küllaltki eesrindliku olukorra on loonud hajusa teenusepõhise riigi infosüsteemi arendamine. Hajusa teenusepõhise riigi infosüsteemi arenduse eelduseks omakorda on nii infosüsteemide kui ka organisatsioonide tervikust lähtuva koostöömõtte võime ja nende reeglite järgimine. Sageli ei arvestata riigi infosüsteemi kuuluvate infosüsteemide arendamisel erinevates ametiasutustes kokkulepitud reeglitega või loobutakse järgimisest, kuna need pole arendatava süsteemi vaates vajalikud ning nõuavad täiendavate ressursside panustamist. Seda vaatamata sellele, et avaliku teabe seaduse alusel on kehtestatud andmekogu asutamise või muutmise kooskõlastamise nõuded.

IT-keskuses luuakse teenuste toetamiseks vajalikud rollid ja tööjaotus ning tagatakse teenuste tasemete pidev seire ja tagasiside kliendile. Moodustatava asutuse rolliks oleks valitsemisala infosüsteemide arendamisel riigiüleste nõuete ja reeglite ühtse järgimise ja riigi infosüsteemi kuuluvate infosüsteemide arendamisele ja haldamisele kehtestatud nõuetest kinnipidamise tagamine infosüsteemi kogu elutsükli jooksul. **Eelduseks on, et IT-teenuste rahastamine on kokkulepitud ja tagatud.**

Asutuse moodustamisega paraneb valitsemisala asutuste omavaheline koostöö, samuti paraneb koostöö era- ja kolmanda sektori ettevõtjate ja organisatsioonidega.

Kuna valdav osa valitsemisalas arendatavatest infosüsteemidest peavad töötama koos teiste olemasolevate infosüsteemidega, andmeid ise saades või pakkudes, on koosvõime oluline selleks, et erinevad andmekogud ei koguks samu andmeid (*once only* põhimõte) ning infosüsteemide poolt pakutavad teenused oleksid klientidele lihtsad ja kättesaadavad. Selleks, et saaks rääkida riigi ja valitsemisala IT koosvõimest, st kokkulepitud nõuetest kinnipidamisest, tuleb üha rohkem keskenduda valitsemisala asutuste koostoimele. Koostoime on üheks probleemkohaks, mida Riigikontroll juba 2010. aasta aruandes¹⁶ välja tõi: asutused ei planeeri oma IT arendusprojekte pikaajaliselt ette, nagu seda eeldab infoühiskonna arenguplaan, ei tee piisavalt koostööd teiste asutustega ning tegutsevad enamasti juhtkonna initsiatiivil ühe eelarveaasta lõikes, kusjuures soovida jätab ka võime nimetatud projekte edukalt lõpuni juhtida. Sarnastele järeldustele jõudis Riigikontroll ka 2019. aastal¹⁷.

Valitsemisala keskse IT asutusena suudab MITK koordineerida valitsemisala sisest koostööd senisest tõhusamalt. Riigi ning era- ja kolmanda sektori koostöö edendamisel oleks moodustataval asutusel kolm rolli:

- valitsemisala asutuste vaheliste IT projektide ühtne kavandamine ja juhtimine, mis pakub era- ja kolmanda sektori asutustele ühtsemaid ja kasutajasõbralikemaid teenuseid. Ühtsed teenused võimaldavad otsest kulude kokkuhoidu, mis täna tekivad erinevate IT lahenduste tõttu;
- kõigi valitsemisala IT arendusprojektide koordineerimine;
- koostöö erasektoriga parimate lahenduste leidmisel.

MITKi roll seisneb ühest küljest olulisi IT teenuseid toetavate infosüsteemide turvalise majutuse korraldamises, teisalt aga institutsionaalse koostöö edendamises, mis hõlmab kogu valitsemisala IT valdkonna töö koordineerimist valitsemisala infosüsteemi parima arendamise ja haldamise eesmärgil.

Hetkeolukorras, kus valitsemisala IT on killustunud, on keeruline integreeruda riigi teiste suuremate infotehnoloogiliste lahendustega (nt RITi pakutavate kesksete teenustega). Valitsemisala IT valdkonna korrastamine MITKi moodustamise kaudu suurendab riigi teiste suuremate infotehnoloogiliste lahendustega integreerumise võimekust ja annab perspektiivi tulevikuks olla osa ühtsest riigi IKTst.

IT-asutus organisatsioonina

MITK moodustatakse ministeeriumi poolt hallatava riigiasutusena, nagu seda on ka teised erinevate ministeeriumide IT asutused. MITK moodustatakse ministeeriumi sisemiste ressursside koondamise ning prioriteetide ümberseadmise kaudu.

¹⁶ Riigikontroll. 2010. „Riigi infosüsteemide arendusprotsessi tulemuslikkus“. Aruanne

¹⁷ Riigikontroll. 2019. „Avaliku sektori tarkvaraarenduse projektide juhtimine. Miks tarkvaraarendused ebaõnnestuvad?“ Aruanne

Eduka REMi ja PRIA IT osakondade ühendamise toimumiseks on analüüsitud ministeeriumi valitsemisala asutuste IT tööprotsesse ja ülesandeid. Selgitatud on välja, millised on asutuste töömeetodid ja teabesüsteemid. Ühtsetel IT protsessi standarditel luuakse teeninduskeskne asutus, kus liidetakse kahe asutuse IT osakonna tegevused ühtseks tervikuks. Arvestatud on teiste ministeeriumite IT asutuste parimaid praktikaid.

MITK kujundab oma identiteedi ja võtab kasutusele sümbolika. Juhtimisstruktuuri koostamisel on silmas peetud, et asutuse parema juhtimise ja selguse huvides tuleb tema struktuuriüksuse nimedes selgelt välja tuua peamine, millega konkreetne üksus tegeleb. Sellega tagatakse klientide jaoks parem selgus ja arusaamine asutuse struktuurist ja ülesannetest.

MITKis struktuur täidab ära vajalikud rollid kasutajasõbraliku ja nõuetele vastavate teenuste pakkumiseks. See on kriitiliseks eelduseks IT asutuse toimimiseks strateegilises vaates. Asutuses peab olema piisav kompetentsus koosseisulise personali või välise hankepartneri näol. REMi ja selle asutuste põhimääruste¹⁸ alusel majutab, haldab ja hooldab MITK infosüsteeme ning on andmete volitatud töötlejaks, mis on seotud:

- Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika, kalandusturu ja kutselise kalapüügi korraldamise ning maaelu ja põllumajandusturu riiklike abinõude rakendamise;ga;
- põllumajandusloomade, nende tervise, heaolu tagamisega;
- põllumajanduse, põllumajanduskultuuride kaitse ja tervise tagamisega;
- toiduvarustuskindluse, toidu- ja söödaohutuse tagamisega;
- põllumajandus- ja maaeluvaldkonna andmetöötuse, teadmussiirde-, nõuande- ja innovatsiooniteenustega, sh põllumajandusandmete kaugseirega;
- riigisisese ühistranspordipoliitika elluviimisega.

MITK missioon on ühendada IT abil Eestimaad, toetades Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala avalike teenuste pakkumist parimate digitaalsete lahendustega, mis toetavad kõikides Eesti piirkondades elavate inimeste ning majandusüksuste digitaalsete teenuste kasutamise mugavust, läbipaistvust ja turvalisust. Asutuse visioon põhineb pideval innovatsioonil ja kasutajakesksel lähenemisel, tagades, et arendused vastavad riigi kesksele digiriigi arendamise strateegiale ja tuleviku maaelu digitaalsetele väljakutsetele. MITK ei ole vaid IT-teenuse pakkuja, majutades ja arendades ärilisi infosüsteeme, vaid ministeeriumi koostööpartner otsuste ja äritellimuse elluviimisel.

Toimemudel

Kompetentsikeskuse toimemudeli valik lähtub Rahandusministeeriumi poolt tellitud ning CheckIT OÜ poolt 2023 aastal valminud aruandest „IKT arenduste toimemudel“ (edaspidi *CheckIT 2023. a aruanne*). Antud aruandes tehakse ettepanek rakendada Rahandusministeeriumis ja tulevikus ka teistes ministeeriumites parima praktikana tänase Justiitsministeeriumi IKT toimemudelit. Konsolideerimise järgselt lähtutakse ministeeriumi

¹⁸ Maaeluministri 23.09.2022 määruse nr 50 „Maaelu Teadmuskeskuse põhimäärus“ § 5; põllumajandusministri 21.07.2000 määruse nr 52 „Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti põhimäärus“, § 6; maaeluministri 20.12.2022 määruse nr 66 „Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskuse põhimäärus“ § 4; maaeluministri 18.08.2020 määruse nr 57 „Põllumajandus- ja Toiduameti põhimäärus“ § 5; Vabariigi Valitsuse 22.06.2023 määruse nr 64 „Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi põhimäärus“ §-le 5.

haldusala IKT valdkonna juhtimisel sarnasest kompetentsikeskuse toimemudelitest, arvestades valdkondlikke eripärasid, uue asutuse esmast võimekust ning olemasolevaid ametikohti.

Kompetentsikeskuse toimemudeli kavandatava stsenaariumi puhul on juhtimistasandi põhivastutus IT-keskusel. Ministeerium, lähtuvalt vastutusvaldkondadest, haldab äri- ja infoarhitektuuri laiemas vaates, töötades välja valitsemisala tegevusvaldkondades arengukavad, luues üldise strateegia ning koostades õigusaktid allasutuste töö korraldamiseks. See annab ministeeriumile pädevuse ja kohustuse olla andmekogude kaasvastutavaks töötlejaks¹⁹ koos allasutustega, vastutades andmekogu haldamise seaduslikkuse ja arendamise sh selleks vajalike ressursside tagamise eest. Andmekogus töödeldavate andmete osas²⁰ on ministeerium Euroopa Liidu määrus nr 2016/679 kohaselt volitatud töötleja.

Valitsemisala IKT strateegia elluviimisega seotud otsuseid teeb haldusalaülene IT-nõukogu. Tegemist on juhtorganiga, mille ülesanne on kujundada ja juhtida haldusala IT-strateegiat, tagades IT-tegevuste vastavuse ministeeriumi poolt kehtestatud strateegilistele eesmärkidele, otsustada infotehnoloogiliste tööde prioriteedid ja ressursside eraldamised. IT-nõukogu koosneb allasutuste ja ministeeriumi juhtkonnast ja MITK töötajatest, kellel on strateegiline vaade organisatsiooni IT-taristule ja -vajadustele. Konkreetsed liikmed määratakse IT-nõukogusse regionaal- ja põllumajandusministri käskkirjaga.

Allasutused (PRIA, METK, LABRIS, PTA) on oma põhitegevuse elluviimiseks vajalike teenuste omanikud ning seeläbi ka teenuste osutamiseks vajalike infosüsteemide ja andmekogude kaasvastutavad töötlejad. Euroopa Liidu määruse nr 2016/679 kohaselt on allasutused isikuandmete vastutavad töötlejad. Allasutuste ülesanne on esindada spetsiifilisi arendusvajadusi vastavalt põhitegevuse eesmärkidele ja strateegiatele ning määratleda muudatuste tellija ehk tooteomaniku ja ärianalüütiku ning peakasutaja rollid. Siinkohal erineb ühistranspordi valdkond ning sellega soetud infosüsteem, kus vastutus on keskselt ainult ministeeriumil.

Esimeses järgus jääb allasutuste vastutusse ka kasutajaliideste disain ja kasutajakogemuse voo loomine. MITKi võimekus olla haldusalaüleste tehnoloogiliselt ja visuaalselt ühtsete teenuste pakkuja kasvab ajas ning vastavalt luuakse MITKi selleks vajalikud kompetentsid järk-järgult vastavalt ministeeriumi või allasutuste eelarve võimalustele.

MITK on andmete volitatud töötleja, kellel puudub otsustusõigus andmete kogumise viiside ja ulatuse (andmehalduse) üle. Kuigi MITK on tarkvara toodete omanikuks varalises tähenduses, mis on küll mõjutatud kogutavatest andmetest, hulgast ja töötluse viisidest, hõlmab see tehnoloogilist toodet ning toote elutsükli võimaldusprotsesse²¹. Maaelu Infotehnoloogia Keskus vastutustasandid lähtuvat CheckIT (2023) aruandest ning vastavalt sellele ehitatakse üles MITK teenushalduse poliitika.

¹⁹ Kaasvastutava töötleja mõiste tuleneb EL isikuandmete kaitse üldmäärusest: “füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, ameti või muu organ, **kes üksi või koos teistega** määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Eesti õiguses on sisustatud vastutava töötleja mõiste AvTS § 43-4 lõikes 1.

²⁰ Lähtub andmekogusse kogutavatest põhiantmete tekkealustest AvTS § 43-6 lõike 1 tähenduses.

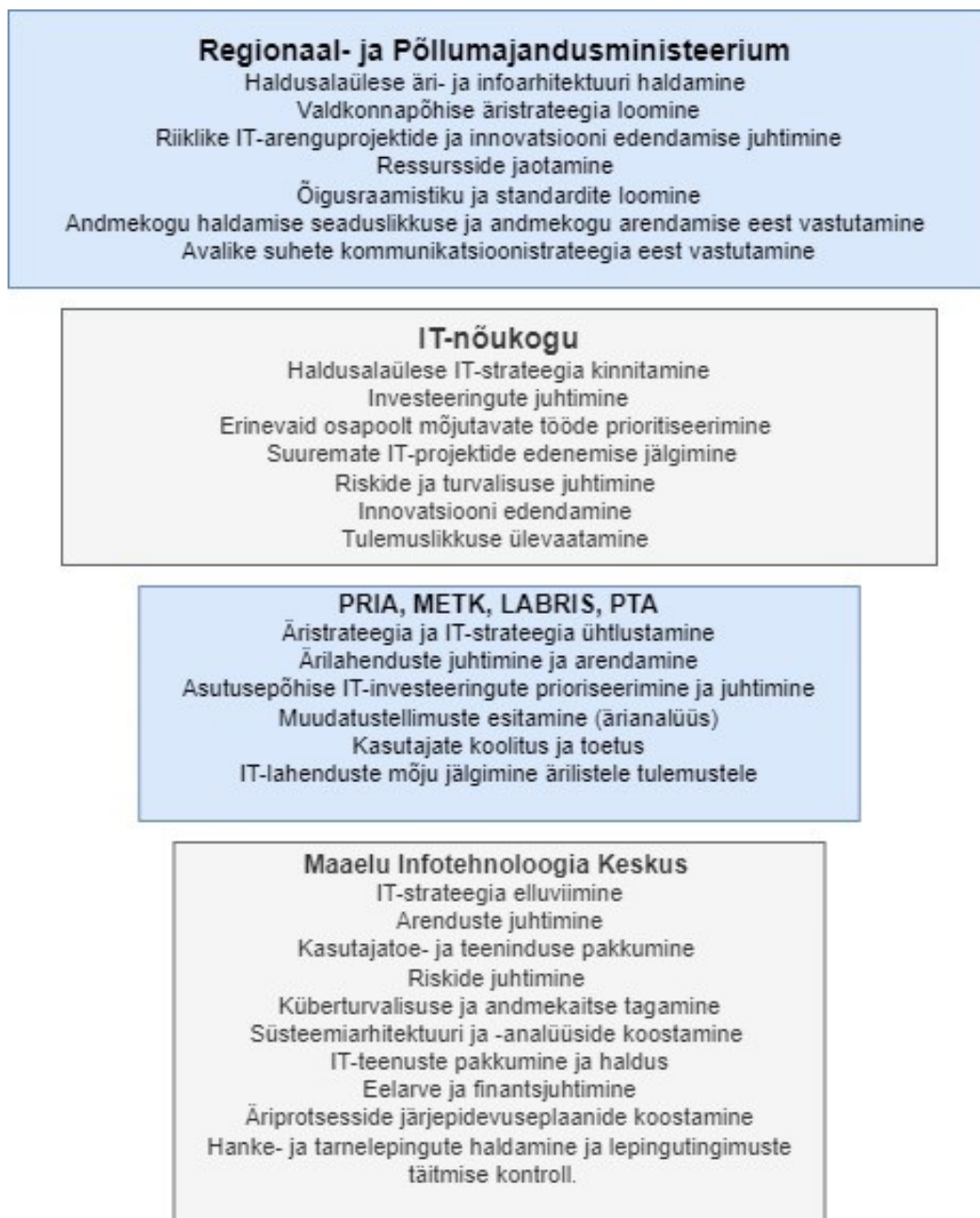
²¹ Mõiste võimaldusprotsessid ning selle sisu tulenevad EVS-ISO/IEC/IEEE 12207:2021. „Süsteemi- ja tarkvaratehnika. Tarkvara elutsükli protsessid“.

MITKi põhitegevuseks on infosüsteemide majutamine, konfiguratsiooni- ja mahuhaldus, turvalisuse tagamine, süsteemiarhitektuuri ja -analüüside koostamine ja infosüsteemide funktsionaalsuse muudatuste juhtimine. Tarkvarade muudatusteks vajalik arenduskompetents hangitakse erasektorist. Halduskoormuse vähendamiseks ning kvaliteetsete toodete või teenuste saamiseks ühineb MITK riigi kesksete hangetega, mida viib läbi Riigi IT Keskus (RIT), Registrate ja Informatsiooni Keskus (RIK) või muu keskne asutus.

Maaelu Infotehnoloogia Keskus lähtub ITIL4²² teenuste halduse alusraamistikust, arvestades rahvusvahelise standardite põhimõtteid²³. ITIL4 esindab tänapäevaseid tehnoloogia juhtimise põhimõtteid, mille fookus on lõppkasutajatele suunatud väärtuse koosloomel. IT-teenususte pakkumiseks kombineeritakse infotehnoloogia, inimesed ja protsessid, pakkudes sellega kliendile väärtust ning hõlbustades kliendi jaoks soovitud tulemuste saavutamist. Teenuseid pakutakse tellija ja teenuspakkuja vahelisele teenustaseme kokkuleppele (*SLA*). Teenust pakutakse ja teenustaset hinnatakse lähtuvalt tellija põhiülesannetest, strateegiatest ja äriteenuse kogumist, kas siis andmekogu või muu digitaalselt peetava infosüsteemi või muu teabevara põhiselt.

²² Inglise keelest „*Information Technology Infrastructure Library*“. ITIL on infotehnoloogia haldamise tavade ja protsesside standardite kogu

²³ Süsteemi- ja tarkvaratehnika ja IT- valitsemise valdkonna standardid.

Joonis 1. Ministeeriumi valitsemisala IKT toimetumudeli üldine ülevaade.

Ühendamise etapid

I etapp 2023 –2024 I poolaasta

- Olukorra analüüs.
- Luuakse REMi ja PRIA IT osakondade vahel kontaktid tööprotsesside ning ühisosade kaardistamiseks.
- Moodustatakse asutuste ülene tööühm.
- Viiakse läbi olukorra analüüsid.
- Töötatakse läbi konsolideerimise alternatiivid.
- Pakutakse konsolideerimise optimaalseim lahendus.

II etapp 2024 II poolaasta

- Viiakse läbi detailanalüüsid.
- Kirjeldatakse IT-keskuse poolt osutatavad teenused, rollid ja tööprotsessid.
- Lepitakse kokku rahastusmudelid.
- Koostatakse IT-keskuse loomiseks vajalikud formaalsed dokumendid.
- Tehakse otsus IT-keskuse loomiseks.
- Värvatakse asutuse direktor.
- Toimub klientide teadlikkuse tõstmine ja informeerimine muudatustega kaasnevast olukorrast.

III etapp 2025–2026

- IT-keskus alustab tegevust 01.01.2025.
- 2025. a I kvartalis on üle viidud tänased töötajad, vakantsetele kohtadele on korraldatud värbamine.
- Alustatakse ühtsete teenuste osutamist ja teeninduskeskkonna ühtlustamist.
- Tagatakse kõigi teenussoovide ja intsidentide esitamise võimalus ühtse iseteeninduskeskkonna vahendusel.
- Teenustasemete kokkuleppimine ja lepingute sõlmimine.

IV etapp 2027

- Analüüs IT-teenuste kohalikele omavalitsustele osutamise võimalikkuse osas.
- Võimalik arvuti töökohateenuse ja serveri baastaristuteenuse viimine RITi haldusesse.

II Andmed personali kohta

Asutuse struktuur ja koosseis

Ministeeriumi hallatava riigiasutuse loomise tulemusena oleks esimeses etapis MITKi koosseis samas suurusjärgus täna ministeeriumis ja PRIAs olevate IT töökohtade arvuga. PRIA IT osakonnas on 47 täistööaja ekvivalenti (edaspidi FTE) ja ministeeriumi IT osakonnas 27 FTEd. MITKi koosseisu lisatakse sellele umbes 4 FTEd tugiteenuste valdkonnast. MITKi juhib direktor, mille jaoks luuakse uus ametikoht. Asutuse direktori leidmiseks viiakse läbi avalik konkurss esimesel võimalusel pärast moodustamisotsuse tegemist.

Asutuse efektiivse toimimise tagamiseks on oluline arvestada vajaliku täiendava personaliga. Asutuse struktuur ning põhi- ja tugiametikohad sisustatakse vastavalt ülekantavatele FTEdele. Täpsustavalt, et ümber jaotatakse juhtivad ametikohad vastavalt uue asutuse struktuurile ja 2024. aasta lõpuga lõppevad mõned tähtajalised töölepingud. FTE arvestusse on toodud ka hetkel täitmata ametikohad, mis täidetakse vastavalt uue asutuse vajadustele, sest osaliselt saab katta senise puuduoleva kompetentsi kahe asutuse meeskondade ühinemisega. 2025. aasta I kvartalis on plaanis värvata tugiteenuste osutajad, kes on vajalikud asutuse töö alustamiseks. 2025. a I kvartali jooksul on plaanis täita kõik vakantsed töökohad, kui neid muudatuste tõttu peaks tekkima.

Muus osas põhineb asutuse koosseis täna olemasolevatel ministeeriumi ja PRIA IT-osakondade töötajatel ning teenuseid pakutakse jätkuvalt peamiselt kahes valdkonnas: IT arendus ja IT haldus, sh hooldus ja arvutitöökoha teenus. Struktuuri moodustamisel on arvestatud teiste IT asutuste praktikaga ning olemasolevate ressurssidega.

REMi ja PRIA jaoks kaasneb MITKi moodustamisega seoses tehtavate põhimääruse muudatustega vajadus teha ka oma koosseisudes muudatused, kuivõrd struktuuris kaob IT osakond. Lisaks peavad asutused otsustama, kas ja kui palju nad peavad oma senist struktuuri ja ülesandeid muutma, et partnerlus MITKiga oleks sujuv ja teenuste pakkumise kvaliteet ei kannataks.

III. MITKi moodustamise majanduslikud kaalutlused

IT asutuse moodustamise põhiline võit seisneb sama raha eest parema ja kvaliteetsema teenuse saamises. Reaalset eelarves näidatavat kokkuhoidu IT asutuse moodustamine ei too, sest töötajate arv ei vähene, puudub sääst otsestes kuludes ja puuduvad teadaolevad vahendid eelarvesse raha juurde saamiseks. Püsima jäävad tarkvarateenuste litsentside tasud, mis on tavapäraselt kasutajate arvu põhised. Üksikute taristu valdkonna kokkuhoiukohtade arvelt finantseeritakse kriitilisi puudujääke. Samuti on täna selge, et nii REMi kui PRIA IT valdkond on üsna märkimisväärses infotehnoloogilises võlas ja kasutusel on ka kriitiline kogus pärandtarkvara, mis vajab lähiajal uuendamist. Kuna ärivajadused kasvavad pidevalt ja teenuste integreeritus infotehnoloogiaga kasvab, siis tähendab see automaatselt seda, et IT kulud kasvavad niikuinii pidevalt, sõltumata sellest, kas IT asutus moodustatakse või mitte.

Infotehnoloogia sektori suurust, kasvamist ajas ja sellega seotud mõjude hindamise olulisuse tõusu näitavad ka Riigikontrolli poolt 2019. a auditi „Ülevaade infotehnoloogia kuludest ja investeringutest ministeeriumides ja nende asutustes“ raames kogutud andmed, mille kohaselt kasvasid IT haldus- ja tööjõukulud ning investeringud 2017. aastal 9 miljonit ja 2018. aastal 15 miljonit eurot. Perioodil 2014–2020 toetas Euroopa Liit infoühiskonna arengut Eestis 181 760 000 euroga, millele lisandus Eesti riigi kaasfinantseering 24 928 235 eurot.²⁴

Järgnevate aastate IT-eelarve suurimad väljakutsed on Euroopa Liidu liitumisjärgselt fondidest taotletud rahastuse abil ehitatud infosüsteemide vananemine ja vajadus nende asendamiseks tänapäevaste süsteemidega ning edasiste arenduste adekvaatse baasrahastuse tagamine, vältimaks edasist sõltuvust ebastabiilsest toetusrahastusest. Seda ilmestab PRIA IT osakonna hetkeolukord, kus IT investeringute eelarve on planeeritud 2025. aastaks 3 398 301 eurot ja baasrahastus on 2025. aastaks vaid ca 110 000 eurot. Eesti avaliku sektori IKT kogukulu 2018. aastal (v.a KAM-i valitsemisala) oli vähemalt 214 miljonit eurot. Sellest 99 miljonit eurot kulus IT-investeringutele ning 115 miljonit eurot IT-halduskulule, sh personalile²⁵. Arvutuslikult tähendab see, et haldusele kulub või peaks kuluma 0,13 senti täiendavalt iga investeeritud euro kohta, mida täna PRIA ega REM võimaldada ei suuda.

REMi valitsemisala IT vajab jätkusuutlikuks ja turvaliseks toimimiseks täiendavat rahastust, vaatamata IT-teenuste osutamise korraldusele.

Võimalikud uue asutuse loomisega või edasise paratamatu teenuse kallinemisega seotud lisavahendid leitakse ministeeriumi ressursside ja prioriteetide ümberjaotamise tulemusena.

Vaid ühtset sammu käiv IT suudab tagada targad otsused, mis saavutavad tegeliku kasu. Asutuse moodustamisega on võimalik kulude kasvu optimeerida selle abil/kaudu, et osa uusi

²⁴ Riigikontroll. 2019. Ülevaade infotehnoloogia kuludest ja investeringutest ministeeriumides ja nende asutustes.

²⁵ *ibid*

kulusid saab ühitada, uute lahenduste juurutamisel saab arvestada asutuse vajadustega ja pikemas perspektiivis saab tõhusama ühise planeerimisega kulude kasvu ohjeldada.

MITKi eelarve

REMi valitsemisala IT valdkonna ümberkorraldamisega ja MITKi moodustamisega kaasnevate täiendavate vahendite lisavajaduse täpne suurus sõltub sellest, kui suure osa täiendava personali vajadusest suudavad katta valitsemisala asutused oma koosseisude arvelt, kui suur osa teenuseid on võimalik asutustest teenusena nõ sisse osta või jätta PRIA või ministeeriumi kanda (nt transporditeenus, personali- ja finantsarvestus, asjaajamine, hanked jms). Terviklik eelarveanalüüs kõikide kuluridade osas valmib 2024. a II poolaasta jooksul. Siiski asutuse moodustamisel lisanduvad kulud ei tähenda täiendava raha eraldamise vajadust riigieelarvest, vaid kulude katteallikad leitakse ministeeriumi ja PRIA olemasolevatest vahenditest. Järgnev tabel väljendab tänaseid ministeeriumi ja PRIA IT osakonna eelarveid ning nende koondit, mis kantakse üle MITKi eelarvesse²⁶:

REM Nimetus	Summa
Töötasu REM IT osakond	962 784,00 €
Töajõuga kaasnevad maksud REM IT osakond	325 420,99 €
Töötasu tugiteenus REM (2,85 täistööaja ekvivalent)	96 612,00 €
Töajõuga kaasnevad maksud tugiteenus REM	32 654,86 €
Töajõu majandamiskulud*	10 097,50 €
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia investeeringud*	1 478 123,00 €
Kokku:	2 905 692,35 €
PRIA Nimetus	Summa
Töötasu PRIA IT osakond	1 270 920,00 €
Töajõuga kaasnevad maksud PRIA IT	429 570,96 €
Töötasu tugiteenus PRIA (1,5 täistööaja ekvivalent)	32 400,00 €
Töajõuga kaasnevad maksud PRIA	10 951,20 €
Töajõu majandamiskulud*	104 678,52 €
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia investeeringud*	110 243,00 €
Kokku:	1 958 763,68 €
Kokku Nimetus	Summa
Töötasu IT	2 233 704,00 €
Töajõuga kaasnevad maksud IT	754 991,95 €
Töötasu tugiteenused	129 012,00 €
Töajõuga kaasnevad maksud tugiteenused	43 606,06 €
Töajõu majandamiskulud*	114 776,02 €
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia investeeringud*	1 588 366,00 €
Kokku:	4 864 456,03 €

Eespool toodud arvestused on tehtud lähtuvalt sellest, et IT-asutuse tööks vajalikud vahendid eraldatakse ministeeriumi ja PRIA eelarvetest IT-asutusse tööle asuvate inimeste arvust lähtudes. Ministeeriumi ja PRIA kulud vähenevad vastavalt tabelis toodud summade võrra. Sealhulgas arvestatakse kulutusi lähetustele, koolitustele, ruumide rendile ja ülalpidamisele ning transpordile. Lisaks rida väiksemamahulisi kulusid, mis tuleb samuti katta asutuste eelarve olemasolevatest vahenditest.

²⁶ Täpniga märgitud ridadele lisanduvad maksud.

IV. MITKi moodustamisest tingitud muudatused õigusaktides

MITKi loomisega seonduvalt on vaja muuta eelkõige asjaomaste asutuste põhimääruseid ning valitsemisalas olevate andmekogude põhimääruseid. Asutuste põhimäärustest on vaja muuta vähemalt kahte määrust ja anda üks uus, need on:

- 1) Vabariigi Valitsuse 22. juuni 2023. a määrust nr 64 "Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põhimäärus" tuleb muuta infotehnoloogia osakonna osas;
- 2) põllumajandusministri 21. juuli 2000. a määrust nr 52 "Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti põhimäärus" tuleb muuta ameti ülesannete ja infotehnoloogia osakonna osas;
- 3) regionaal- ja põllumajandusminister peab andma uue määruse - hallatava asutuse MITK põhimäärus.

Eelnõud koostab REM.

Vastavalt avaliku teabe seaduse § 43⁴ lõikele 2 saab vastutav töötleja, kelleks kõnealusel juhul on ministeerium, volitada andmete töötlemise ja andmekogu majutamise teisele riigiasutusele vastutava töötleja poolt ettenähtud ulatuses. Seega on suuremas osas võimalik andmete töötlemisega seotud küsimused lahendada eespool nimetatud asutuste põhimääruste, andmekogude põhimääruste ja sisemiste dokumentidega. Ministeeriumi valitsemisalas olevate andmekogude põhimääruste muudatused tehakse 2024. aasta IV kvartalis.

V. MITKi moodustamisettepanek

Vabariigi Valitsuse 8. oktoobri 1996. a määrusega nr 244 „Valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste moodustamise ja ümberkorraldamise ning nende tegevuse lõpetamise korra kinnitamine“ kinnitatud korra punkti 10 alapunkti 1 alusel ja arvestades regionaalministri 4. juuli 2024. a käskkirjaga nr 207 „Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskuse moodustamise juhtrühm“ moodustatud juhtrühma töö tulemusi, teen regionaal- ja põllumajandusministrile ettepaneku korraldada ministeeriumi IT osakond ja PRIA IT osakond ümber nii, et need eraldatakse ministeeriumist ja PRIAst ning nende baasil moodustatakse ministeeriumi hallatav riigiasutus nimega Maaelu Infotehnoloogia Keskus, lühendatult MITK, kes hakkab edaspidi pakkuma IT-teenuseid nii ministeeriumile kui ka kõigile ministeeriumi valitsemisala asutustele.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

kantsler

- Lisa:
- 1) MITKi põhimääruse eelnõu;
 - 2) MITKi põhimääruse eelnõu seletuskiri;
 - 3) MITKi moodustamise käskkirja eelnõu.